

КОЛЕСНИКОВА А.П., БОНДАРЕНКО Ю.Ю., ст. гр.ЕПР-09м
Наук. кер.: Фіщенко О.М., к.е.н., доц.
ДВНЗ "Донецький національний технічний університет",
м. Донецьк

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ

Рассмотрена деятельность машиностроительной отрасли Донецкого региона, выявлены и проанализированы проблемы стабильного развития машиностроительных предприятий. Выделена и сформирована совокупность факторов, которые влияют на стабильное развитие машиностроительных предприятий Донецкой области, обеспечивают дальнейшее развитие машиностроения региона и страны в целом.

Актуальність. Провідна роль у галузевій структурі народногосподарського комплексу Донецького регіону належить промисловості, яка є важливою ланкою господарства країни. У структурі промисловості Донецької області найбільшу питому вагу мають галузі важкої індустрії, особливо вугільна промисловість, чорна металургія та машинобудування. Важка промисловість формує понад 62% загальної вартості реалізованої продукції промисловості зокрема на машинобудування припадає 9–10% [1]. Отже, однією з передумов забезпечення сталого розвитку економіки регіону є випереджаючий розвиток машинобудівного комплексу як основи високотехнологічного оновлення інших галузей виробництва, значна підтримка конкурентоспроможності країни. Вочевидь забезпечення розвитку машинобудування є необхідною передумовою формування потенціалу розвитку Донецького регіону і національної економіки в цілому.

Кризові явища, викликані низкою причин політичного, економічного і соціального характеру, які спіткали сьогодні багато країн світу, не оминули й Україну, найбільшою мірою відбилися на стані машинобудівного комплексу країни і конкурентоспроможності продукції цієї галузі. Необхідність розвитку української економіки, заміни застарілих основних засобів, а, відповідно, реконструкція і модернізація промислових підприємств потребує значних вкладень. Економічне зростання можливо забезпечити насамперед за рахунок інвестиційної діяльності, у процесі якої реалізуються довгострокові стратегічні цілі суб'єктів господарювання. Однак, відзначимо, що перспективний розвиток машинобудівного комплексу Донецького регіону і України в цілому можливий лише за умов випереджаючого зростання темпів виробництва продукції в контексті підвищення рівня та якості життя персоналу, споживачів, зацікавлених осіб, за умов забезпечення екологічної безпеки на мікро та макроекономічних рівнях. Тобто, важливим стає впровадження засад збалансованого соціально-економічного розвитку машинобудівних підприємств регіонів України та держави в цілому.

Ціль дослідження: питання діагностики діяльності суб'єктів господарювання, машинобудування в тому числі, знаходяться в центрі уваги провідних вітчизняних вчених. Так, діяльність машинобудівного комплексу України оцінювали у своїх працях такі вітчизняні науковці, як: Гукова Я., Дмитрашко О., Іванишин В., Кім В., Макаренко М., Ольшевський В. та Шилова О. Однак, недостатньо розкритим залишається ряд питань стосовно стану машинобудування окремих регіонів України за умов економічної кризи та соціально-економічних перспектив його розвитку. Отже, метою дослідження є виділення сучасних аспектів забезпечення сталого розвитку машинобудівного сектору Донецького регіону в умовах погіршення макроекономічних характеристик національної економіки, для якого даний вид промисловості є традиційним і найбільш важливим для функціонування машинобудівного комплексу України загалом.

Основна частина. Для визначення тенденцій розвитку машинобудівної галузі Донецького регіону проведемо оцінку її діяльності. Згідно з класифікацією видів економічної діяльності машинобудівна галузь складається з підприємств, які можна умовно розділити на такі підгалузі як виробництво машин та устаткування, виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування, а також виробництво транспортних засобів та устаткування. Насамперед проаналізуємо зміну обсягів продукції машинобудування [1], використовуючи відносні показники, динаміка яких наведена на рис.1.

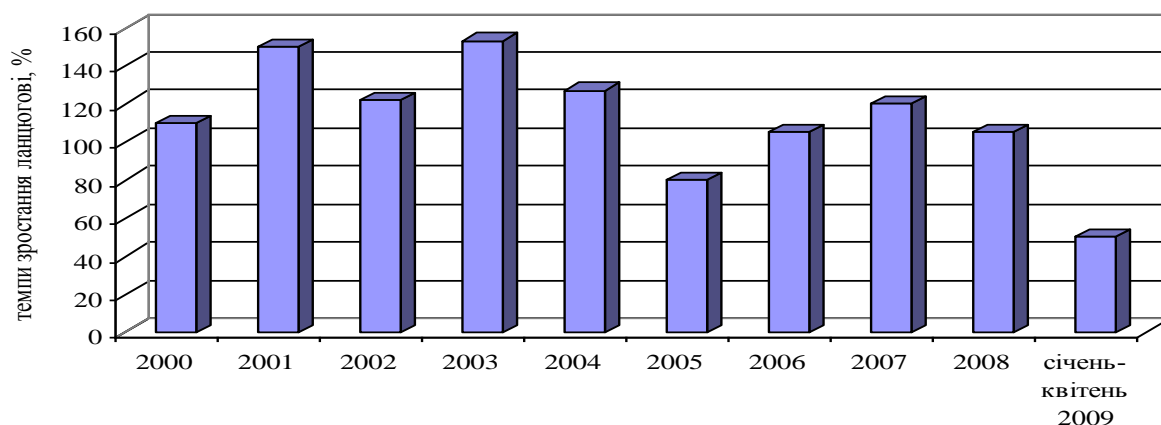

Рис.1. Динаміка обсягу продукції машинобудівного сектору Донецької області, %

Згідно з даним рисунком видно, що динаміка обсягів продукції має хвилеподібну тенденцію, причому починаючи з 2007 р. відбувається стрімке зменшення виробництва машинобудівної продукції, що пов'язано з кризою внутрішнього і зовнішнього ринків. Такі тенденції в результатах виробничої діяльності є головним фактором фінансових результатів, які характеризують ефективність виробничої діяльності (див. рис.2) [1,2].

Рис.3. Фінансовий результат діяльності машинобудівних підприємств до оподаткування

Як бачимо, загальний результат операційної діяльності машинобудівної галузі

Донецької області має хвилеподібну тенденцію: приймаючи найменше значення у 2000р. — 3,2 млн. грн., наступного року стрімко збільшується в 12 разів (до 414,4 млн. грн.), на 2002-2004 рр. знов приходиться зменшення суми фінансових результатів, зростання яких приходиться на 2005 р., коли підприємства отримали прибуток в розмірі 501,4 млн. грн., а результати 2006 р. знов не перевищували попереднього року. За умов скорочення обсягів виробництва в 2008–2009 рр. прибуток суб'єктів господарювання також зменшився.

Результати проведеного аналізу свідчать про негативні зрушення у машинобудівній галузі, що є наслідком значної низки проблем, з якими стикаються машинобудівні підприємства Донецької області і України в цілому, що уповільнюють їх розвиток. Насамперед слід виділити такі проблеми:

нерозвиненість інфраструктури внутрішнього ринку (відсутність реального моніторингу, дистриб'юторської системи та фінансового лізингу); недостатній рівень платоспроможності товаровиробників, що негативно впливає на фінансово-економічний стан підприємств галузі, базові заводи з виготовлення складної техніки знаходяться у скрутному стані;

застарілість основних засобів базових підприємств галузі, які не оновлювались протягом останніх 15-ти років, що негативно впливає на конкурентоспроможність, якість та собівартість продукції;

відсутність реальних джерел фінансування, що призводить до унеможливлення реконструкції та технічного переоснащення підприємств галузі і забезпечення за рахунок цього високої якості виготовлюваних машин та обладнання, освоєння виробництва нової конкурентоспроможної техніки;

відсутність фінансових механізмів та інструментів, що створюють зацікавленість в інноваціях, а також стимулюють науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи; низький рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств;

залежність вітчизняних підприємств від поставок вузлів, деталей та комплектуючих виробів з інших країн, насамперед з країн СНД тощо.

Тобто, існуючі тенденції розвитку машинобудівних підприємств Донецького регіону свідчать про існування певних проблем економічного, соціального та екологічного характеру, які чинять дестабілізуючий вплив на загальну ситуацію в галузі, обумовлюють диспропорційність її розвитку. Враховуючи це, відзначимо, що для сталого розвитку машинобудування виникає необхідність в дотриманні вимог взаємної узгодженості нормального і стабільного функціонування соціальної, економічної й екологічної сфер, необхідна також наявність внутрішньої збалансованості економічної системи, здатності зберігати нею стабільне і рівноважне зростання. Зважаючи на це, виділяємо і формуємо сукупність факторів, які впливають на сталий розвиток машинобудівних підприємств Донецької області (див. табл.1).

Висновки. Отже, ефективна діяльність підприємств машинобудівної галузі Донецької області в нестабільних ринкових умовах господарювання полягає передусім у здатності підприємства своєчасно та конструктивно реагувати на зміни, що загрожують його нормальному функціонуванню, намагатися переналадити свій внутрішній економічний механізм так, щоб забезпечити ефективну діяльність навіть в умовах кризи, яка спіткала сьогодні провідні галузі економіки України. Це можливо досягти за умов взаємної узгодженості нормального і стабільного функціонування соціальної, економічної й екологічної сфер діяльності підприємства, необхідна також наявність внутрішньої збалансованості економічної системи, здатності зберігати нею стабільне і рівноважне зростання.

Фактори забезпечення сталого розвитку машинобудівного комплексу
Донецького регіону

<i>Прямого впливу</i>	<i>Непрямого впливу</i>
<i>Науково-технологічні фактори</i>	
динамічні зміни в галузевій і виробничій структурі машинобудування; створення повністю автоматизованих дільниць, виробництв, підприємств	природоохоронні, екологічнобезпечні й ресурсозберігаючі напрямки науково-технічного прогресу
освоєння принципово нових видів машин, устаткування, приладів, створення техніки, що має міжгалузевий характер	територіальне зосередження науково-дослідних, проектно-конструкторських організацій, вищих навчальних закладів
<i>Економічні фактори</i>	
темпи зростання купівельної спроможності внутрішнього ринку	темпи зростання реального ВВП
розвиненість внутрішнього ринку в країні	рівень тінізації економіки
ринкова кон'юнктура	міжнародний розподіл праці
наявність ринків збуту	темпи зміни обсягів валового нагромадження основного капіталу
ціноутворення на продукцію машинобудування	втрата контролю за рівнем і якістю проектів, за якими здійснюються капітальні вкладення у всіх галузях економіки
інвестиційна активність підприємства	структура власності
система оподаткування	міжгалузєва інтеграція
витратність виробництва	
<i>Виробничі фактори</i>	
рівень зношеності основних виробничих засобів	рівень технічного оновлення промисловості країни
ступінь завантаженості виробничих потужностей	ступінь сировинної спрямованості промислового виробництва
продуктивність праці	ступінь матеріаломісткості і фондомісткості промислового виробництва
<i>Соціально-демографічні фактори</i>	
вимоги до кваліфікації працівників	соціальна політика держави
якість професійної підготовки кадрів	механізм функціонування ринку праці
система оплати праці	демографічна ситуація в країні
умови праці	трудове законодавство
соціальна відповідальність підприємств інвестиції в розвиток людських ресурсів	державна інвестиційна політика у сфері охорони здоров'я, освіти

Бібліографічний список

1. Статистичний щорічник Донецької області за 2008 рік. — Донецьк: Державний комітет статистики України, головне управління статистики в Донецькій області, 2009. — 459с. — С.42, 46, 95, 97, 241-243, 239.
2. **Романко О.П.** Чинники формування конкурентоспроможності машинобудівного підприємства / О.П. Романенко // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — №3. — С. 113–125.